

PAPER DETAILS

TITLE: Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları

AUTHORS: Levent DENİZ,Ercan GÜRÜLTÜ

PAGES: 355-367

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/418520>

Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları¹ High School Students' Social Media Addiction

Levent DENİZ^a, Ercan GÜRÜLTÜ^b

^aMarmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı

^bMEB 50. Yıl Cumhuriyet Feridun Tümer ÇPAL'si Bilişim Teknolojileri Öğretmeni

Öz

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 2014-2015 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Eyüp ilçesindeki 6 farklı okulda öğrenim gören 473 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarını belirlemek amacıyla Tutgun Ünal ve Deniz (2015) tarafından geliştirilen “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada genel olarak lise öğrencilerinin sosyal medyaya orta seviyede bağımlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi, sosyal medya kullanım yılı, günlük ortalama internet kullanım süresi gibi değişkenler açısından farklılaştığı belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarının sosyal medya bağımlılığı konusundaki alan yazına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Abstract

The aim of this study is to investigate high school students' social media addiction. The study was conducted with 473 students who were educated in 2014-2015 academic year at 6 different schools in İstanbul, Eyüp district. ‘Social Media Addiction Scale’ developed by Tutgun, Ünal and Deniz (2015) was used to determine the students' social media addiction. The results in general showed that high school students have a medium level social media addiction. Besides, it was also concluded that high school students' social media addiction differed on the basis of gender, school type, class level, length of social media use, average internet use time on daily basis etc. It is hoped that research results will contribute to social media addiction literature.

Anahtar kelimeler

sosyal medya
sosyal medya bağımlılığı
lise öğrencileri

Keywords

social media
social media addiction
high school students

1. Bu makale Ercan Gürültü tarafından Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programında tamamlanan “Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Akademik Erteleme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinin bir kısmına dayanmaktadır.

Extended Abstract

Purpose

The aim of this study is to determine high school students' social media addiction and to investigate whether this addiction shows any difference according to the gender, school type, class level, length of social media use, length of daily use of internet use etc.

Method

This study was designed as a survey model. The sample of this study consists of high school students who were being educated at different classroom levels in 2014-2015 education terms in 6 high schools in İstanbul, Eyüp district. 252 female students (53,3%) and 473 male students (46,7%) are in the sample group. Furthermore, 112 of high school students (25,8%) are ninth graders while 123 of them (26,0%) are tenth, 132 of them (27,9%) are eleventh and 96 of them (20,3%) are twelfth graders.

Findings and Comments

It was concluded that high school students had a medium level social media addiction. When the average points obtained from subscales were investigated and evaluated in accordance with the addiction range obtained from the range coefficients, it was revealed that high school students had a medium level social media addiction because of their occupation; and in accordance with the mood modification subscale, again, they had a medium level social media addiction. It was, on the other hand, found that high school students had a low level social media addiction in the relapse and conflict subscales.

It was found that high school students' social media addiction did not show any difference according to the gender subgroups. It was also not observed any difference according to the mood modification, relapse and conflict subscales. However, it was seen that there occurred a statistically significant difference in favor of female students under occupation subscale. Female students are much more occupied with social media than male students. The 12 items of occupation subscale were studied. The results showed that female students did constantly wonder what happened in social media, do check their social media accounts before starting a new job, did not realize how time passes when they are into social media and do engage their minds with the social media all the time.

It was seen that social media addiction presented no difference in terms of the school type. When the subscales were studied, it was concluded that the scores obtained from the conflict subscale appeared to be in favor of the Anatolian Imam Hatip High School students. That is, Anatolian Imam Hatip High School students scored higher than Vocational Technical High School Students in conflict subscale. This difference in conflict subscale according to the school type was found to be statistically significant. This score difference caused from the school type in a specific subscale might be because that Vocational Technical Anatolian High School students experience that their social media activities hold controversy for them in their relationships, work and school career.

It was concluded that high school students' social media addiction did not differ in terms of class level. It showed no difference in none of subscales; occupation, mood modification, relapse and conflict.

High school students' social media addiction presented statistically significant difference in terms of the time period of social media use in all subscales; occupation, mood modification, relapse and conflict. High school students' addiction level is found to be gradually rising as the time period of social media use extends. As a result, it can be discussed that high school students who use the social media for a long time do it as a routine; that's why, they start ignoring their friends and families, spend less time for their personal care, show less productivity and prefer spending time on social media instead of dealing with academic studies.

It was found that high school students' social media addiction and addiction in occupation, mood modification, relapse and conflict subscales showed statistically significant difference in accordance with the average time spend on internet on daily basis. High school students who spend a lot of time on internet are found to be more addict and occupied to social media, consider social media as routine of their daily lives, receive much more emotional support from such environments, experience a droning regarding cutting of social media use and show much more inside-conflict than others.

Suggestions

It can be suggested that on the basis that female students' addiction level presented high scores in occupation subscales under social media addiction scale, social events in schools can be organized for female students. Thus, female students can be motivated to express themselves in such environments instead of being occupied with social media. This way, female students' addiction level might be decreased.

Workshops regarding the use of social media can be organized for students who are at Vocational Technical High Schools as those students scored statistically higher in conflict subscale.

Students can be educated to use social media effectively such as doing academic searches instead of trying to limit their social media use by teachers in school and by parents at home.

Students should be provided with the information regarding the problems and negative effects caused by social media addiction.

1. Giriş

İnternet ve buna bağlı olarak gelişen ortamların kullanımı günümüzde dünyada olduğu gibi Türkiye’de de büyük bir hızla çeşitlenmekte ve yaygınlaşmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2015 yılı Nisan ayında gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre Türkiye genelinde hanelerin % 69.5’i evden internete erişim imkânına sahiptir. İnternet kullanım amaçlarına göre ilk sırada %80.9 ile sosyal medya gelmekte ve bunu %70.2’lik oranla online haber ve gazete siteleri takip etmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2015). Bu açıdan bakıldığında kullanıcıların büyük bir kısmı zamanını internette sosyal ağlarda, online haber sitelerinde, film ve müzik sayfalarında geçirmektedir. İletişimin en önemli araçlarından biri haline gelen interneti insanların daha çok sosyal amaçlı kullandığı görülmektedir.

“Sosyal etkileşimi, işbirliğini ve paylaşımı ön planda tutan Web 2.0 teknolojilerinin gelişimiyle birlikte günümüzde daha farklı internet ortamları kullanılmaya başlanmıştır. Bu ortamları bloglar, microbloglar, içerik paylaşım siteleri, sosyal ağlar gibi ortamlar olarak sıralamak mümkün olsa da tüm bu Web 2.0 bileşenleri genel adıyla sosyal medya olarak tanımlanmaktadır” (Argın, 2013, s. 1).

Günümüzde interneti kullanan kişiler arasında sosyal medya kullanımı önemli bir alışkanlık haline gelirken, birçok kesimin ve çevrenin, sosyal taleplerine yanıt vermiş, aynı zamanda bu durumu olumsuz bulanların eleştirilerinin de merkezinde yer almıştır. Farklı iletişim araçlarının gelişmesi, bilişim teknolojilerine olan ilgiyi artırmış, sosyal medyanın da bu ortamda kendisine bir yer bulmasına olanak sağlamıştır (Vural ve Bat, 2010). İnterneti yoğun olarak kullanan bireyler zamanlarının büyük bir bölümünü bu sosyal medya araçlarında geçirmektedir. Bu sosyal içerikli sayfaların kullanıma sunduğu kanalların çeşitliliği, çocuklardan yetişkinlere kadar her kesimi kendine çeken bir cazibe merkezi oluşturmakta, bu yoğun ilgi altında, özellikle çocuklar ve gençler, sunulan malzemeyi seçme şansı olmadan, bilinçsizce doğrudan almakta ve etkilenmektedirler. Bu etkiler içinde içeriğin kendisinden kaynaklanan tehditler olabileceği gibi aşırı kullanımdan kaynaklı tehditler de olabilmektedir. Bu tür ortamların aşırı kullanımına bağlı olarak ortaya çıkan tehditlerden biri de (değişik terimlerle anılan internet, sosyal medya bağımlılığı vb.) bağımlılık olarak adlandırılmaktadır.

Bağımlılık, genellikle bir maddeye fiziksel olarak bağlanmayı ifade etmek için kullanılmaktadır (Holden, 2001). Duygusal, zihinsel ya da fizyolojik tepkilerin gerçekleşmesine sebep olan maddeye alışma, bir eylemi bırakma ya da uygulama noktasında kişinin kendi dürtülerini kontrol altına alamaması olarak tanımlanabilir (Byun ve diğerleri, 2009). Bağımlılığı, bağımlı birey ile bu bireyin aşırı davranışta bulunduğu nesne arasında kurulan bir ilişki (Shaffer, 1999) olarak da ifade etmek mümkündür. Yapılan araştırmalara göre, İnternet bağımlılığının madde bağımlılığına benzer özellikler gösterdiği görülmüştür. Bu açıdan patolojik düzeyde internet kullanımı genel olarak davranışsal bağımlılıkların bir alt grubu olan “teknolojik bağımlılıklar” kapsamında değerlendirilmektedir (Young, 1996). Yine araştırmacılar internet bağımlılığında görülen belirtilerin, sosyal medyada da görüldüğüne ilişkin sonuçlara ulaşmıştır (Andreassen, 2012; Çam ve İşbulan, 2012; Kuss ve Griffiths, 2011; Tutgun Ünal, 2015, s. 85).

Gündelik hayatta ulaşma anlamında güçlük çekilen bürokrat, sanatçı vs. gibi kişilere sosyal medya platformları aracılığıyla mesaj yazılıp cevap alınabilmesi iletişim ile ilgili alışkanlıkların değiştiğini göstermektedir. Sosyal medya kullanımının gündelik yaşamın bir parçası olarak alışkanlık haline gelmesi, araştırmacıların, aşırı sosyal medya kullanımını gündeme taşımalarına neden olmuştur (Tutgun Ünal, 2015). Bu sebeple sosyal medya bağımlılığı da araştırmacıların ilgi alanına girmiştir. Bu ilgi neticesinde Young (1996), Pempek, Yermolayeva ve Calvert (2009), Esen (2010), Ergenç (2011), Hazar (2011), Koçak (2012), Akbulut ve Yılmazel (2012), Paul ve Lee (2012), Akyazı ve Tutgun Ünal (2013), Argın (2013), Balcı ve Gölcü (2013), Çetinkaya (2013), Köroğlu ve Tutgun Ünal (2013), Ök (2013), Seferoğlu ve Yıldız (2013), Atalay (2014), Tanrıverdi ve Sağır (2014) ve Tutgun Ünal (2015) gibi çeşitli araştırmacılar tarafından sosyal medya ve internet bağımlılığının etkileri üzerine araştırmalar yapılarak alan yazında tartışılmıştır.

Türkiye’de de genelde internet kullanımının ve özelde de sosyal medyanın her geçen gün okul çağındaki gençler arasında yaygın bir şekilde kullanılmasına bağlı olarak ortaya çıkabilecek sorun alanlarının incelenmesi ve takip edilmesi önem taşımaktadır. İnternette harcanan süre öğrencilerin ders başarılarını da etkilemektedir. Duman (2008), Kızılkaya Cumaoğlu ve Diker Coşkun (2012), Akdemir (2013) ve Tanrıverdi ve Sağır (2014) da araştırmalarında internet kullanımı ile ders başarıları arasında ilişkiler olduğuna dair sonuçlar elde etmiştir. Merkezi sınavlardaki başarıların, okul başarılarının, kısacası akademik başarının her geçen gün daha da önem kazanarak tartışılmasından hareketle sosyal medya kullanımıyla bağlantılı olabilecek çeşitli demografik değişkenlerin de incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının incelenmesi için bir araştırma yapılması, bu alandaki eksikliklerin belirlenmesi ve çözüm yollarının bulunmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Belirtilen bu gerekçelerden hareketle araştırmada lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık seviyelerinin belirlen-

mesi ve sosyal medya bağımlılıklarının cinsiyet, okul türü, sınıf seviyesi, sosyal medya kullanım yılı, internette ortalama harcanan süre gibi değişkenlere göre farklılaşma durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Araştırma genel tarama modeli olarak adlandırılabilir. Çünkü çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir kanıya ulaşmak için evrenin tamamı ya da ondan alınacak bir grup örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleri genel tarama modeli olarak adlandırılmaktadır (Karasar, 2015).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2014-2015 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Eyüp ilçesindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören lise öğrencileri oluşturmuştur. Eyüp ilçesinde araştırmanın yapıldığı dönemde 15 lise bulunmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2015). Araştırmanın örneklemini seçilirken örneklem çeşitliliğini sağlamak amacıyla her lise türünden (Anadolu, Anadolu İmam Hatip, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi) 2'ser okul, toplamda 6 okul, alınmıştır. Okulların seçiminde ulaşılabilir kademeli küme örnekleme yaklaşımı benimsenmiştir. Kademeli örnekleme Karasar (2015, s.116) tarafından "kümelerin çok sayıda alınması, örnekleme aşırı ölçüde büyütüyorsa, seçilen her küme içinden de küme ya da eleman örneklemesine gidilmesi" olarak tanımlanmıştır. Okullar belirlendikten sonra her okuldan en az 70 öğrenci olması koşuluyla, her sınıf seviyesinden 2 veya 3 sınıf örnekleme alınmıştır. Böylece okul ve sınıflara ait kümeler ardı ardına seçilerek kademeli örnekleme yapılmıştır. Araştırma örneklemini 473 lise öğrencisi (%53.3 kız, n:252; %46.7 erkek, n:221) oluşturmuştur Öğrencilerin %35.3'ü (n:167) Anadolu Lisesi, %31.9'u (n:151) Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve %32.8'i (n:155) Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencisidir. Öğrencilerin %25.8'i (n:122) 9. sınıf, %26.0'sı (n:123) 10. sınıf, %27.9'u (n:132) 11. sınıf, %20.3'ü (n:96) 12. sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Aracı

Öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarını belirlemek amacıyla Tutgun Ünal ve Deniz (2015) tarafından geliştirilen "Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği" (SMBÖ) kullanılmıştır. SMBÖ 41 maddeden oluşan 5'li likert tipindeki bir ölçek olup "Meşguliyet", "Duygu durum düzenleme", "Tekrarlama", "Çatışma" olarak adlandırılan dört alt boyuta sahiptir. Tutgun Ünal (2015, s.151) ölçeğin alt boyutlarını aşağıdaki biçimde tanımlamıştır:

"... meşguliyet, kişinin sosyal medya aktivitelerini veya faaliyetlerini yoğun bir şekilde düşünmesi ve bu aktivitelerle uğraşması diğer bir ifade ile meşgul olması anlamındadır. Duygu durum düzenleme, kişinin sosyal medya aktivitelerinin ruh halini değiştirmesi anlamında olup, bu aktiviteler süresince kişinin duygu durumunda değişimler gerçekleşmektedir. Tekrarlama, sosyal medyadan uzak durma veya kontrol davranışından sonra aktivitenin önceki kalıplarına geri dönülmesine karşı bir eğilim anlamında olup, kişi sosyal medyadan bir süre uzak kaldığında veya sosyal medya kullanımına sınırlama getirmeye çalıştığında her seferinde önceki kullanım alışkanlıkları nüksetmektedir. Çatışma, sosyal medya aktivitelerinin kişinin ilişkilerinde, iş/egitim ve diğer aktivitelerinde tezatlığa neden olması, sosyal medyanın kişinin yaşamını olumsuz etkilemesi anlamındadır."

Ölçeğin orijinalinde ve bu çalışmada elde edilen Cronbach α iç tutarlılık güvenirlik katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. SMBÖ ve Alt Boyutlarının İç Tutarlılık Katsayıları

	Tutgun-Ünal A. ve Deniz, L. (2015)	Mevcut araştırma
Meşguliyet	0.932	0.918
Duygu durum düzenleme	0.892	0.853
Tekrarlama	0.914	0.849
Çatışma	0.958	0.916
Sosyal Medya Bağımlılığı	0.967	0.953

Tablo 1'de görüldüğü gibi mevcut araştırmanın örnekleminden elde edilen iç tutarlılık güvenirlik katsayılarının yüksek ve ölçeğin orijinali ile oldukça tutarlı olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal Medya Bağımlılığı ölçeğinin bu çalışmada çalışılan grup için de uygun ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Eksik ve boş bırakılan veri toplama araçları elendikten sonra tüm veriler bilgisayar ortamında kodlanmıştır. SMBÖ'den alınan puanlar alt boyutlarıyla birlikte ayrı ayrı puanlandırılmıştır. Belirlenen toplam puanlar araştırmanın amaçları doğrultusunda betimsel (Aritmetik ortalama, standart sapma gibi) ve fark testleri (t-testi, ANOVA gibi) kulla-

nılarak çözümlenmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Tablo 2’de öğrencilerin SMBÖ’nin toplamından ve alt ölçeklerinden elde edilen betimsel değerler verilerek öğrencilerin hangi seviyede bağımlı oldukları incelenmiştir.

Tablo 2. Sosyal Medya Bağımlılık Seviyeleri

Alt Ölçek/Ölçek	n	$\bar{X}$	ss	Sh.
Meşguliyet	473	37.90	11.71	.54
Duygu Durum Düzenleme	473	14.11	5.56	.25
Tekrarlama	473	11.78	5.29	.24
Çatışma	473	43.21	15.91	.73
Sosyal Medya Bağımlılığı	473	107.0	32.47	1.49

Tablo 2’de yer alan ortalama puanlar incelendiğinde, sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden elde edilen ortalama puanlara dayanılarak lise öğrencilerinin sosyal medyaya **orta seviyede bağımlı** oldukları söylenebilir. Alt ölçeklerden alınan ortalama puanlar incelendiğinde ise lise öğrencilerinin meşguliyet ve duygu durum düzenlemede sosyal medyaya **orta seviyede**, tekrarlama ve çatışma boyutlarında ise sosyal medyaya **az bağımlı** oldukları söylenebilir.

Tablo 3. Sosyal Medya Bağımlılığı Puanının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Yönelik t-testi Sonuçları

Alt Ölçek/Ölçek	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Meşguliyet	Kız	252	39.11	12.37	471	2.39	.017
	Erkek	221	36.52	10.91			
Duygu Durum Düzenleme	Kız	252	14.52	5.82	471	1.71	.087
	Erkek	221	13.65	5.22			
Tekrarlama	Kız	252	11.71	5.39	471	-.27	.787
	Erkek	221	11.85	5.19			
Çatışma	Kız	252	41.98	15.92	471	-1.80	.072
	Erkek	221	44.62	15.88			
Sosyal Medya Bağımlılığı	Kız	252	107.33	33.80	471	.23	.817
	Erkek	221	106.63	30.97			

Tablo 3’den, lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanının ölçeğin toplamında ve duygu durum düzenleme, tekrarlama, çatışma alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaşmadığı ($p > .05$) anlaşılmaktadır. Sadece meşguliyet boyutunda anlamlı düzeyde ($p < .05$) farklılaşma görülmektedir. Sonuçlar kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre meşguliyet boyutunda daha fazla bağımlılık gösterdiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Sosyal Medya Bağımlılığı ve Alt Boyutları Puanlarının Okul Türüne Göre Farklılaşmasına Yönelik ANOVA Testi Sonuçları

n, $\bar{X}$ ve SS Değerleri		ANOVA Sonuçları								
Puan	Okul Türü	n	$\bar{X}$	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Sosyal Medya Bağımlılığı	Anadolu L.	167	107.1	3.71	G.Arası	2132.22	2	1066.1	1.01	.365
	Mes. Tek. Ana. L.	151	109.6	31.64	G.İçi	495766.78	470	1054.8		
	A. İmam Hatip L.	155	104.3	35.03	Toplam	497898.99	472			
	Toplam	473	107.0	32.48						
Meşguliyet	Anadolu L.	167	39.97	11.83	G.Arası	601.35	2	300.68	2.18	.114
	Mes. Tek. A. L.	151	36.72	10.98	G.İçi	64793.78	470	137.86		
	A. İmam HatipL.	155	37.46	12.36	Toplam	65395.13	472			
	Toplam	473	37.90	11.77						
Duygu Durum Düzenleme	Anadolu L.	167	13.89	5.66	G.Arası	25.96	2	12.98	.42	.658
	Mes. Tek. Ana. L.	151	14.44	5.41	G.İçi	14573.88	470	31.01		
	A. İmam Hatip L.	155	14.04	5.62	Toplam	14599.84	472			
	Toplam	473	14.11	5.56						

n, $\bar{X}$ ve SS Değerleri		ANOVA Sonuçları								
Puan	Okul Türü	n	$\bar{X}$	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Tekrarlama	Anadolu L.	167	11.83	5.58	G.Arası	29.08	2	14.54	.52	.597
	Mes. Tek. Ana. L.	151	12.05	4.96	G.İçi	13221.17	470	28.13		
	A. İmam Hatip L.	155	11.45	5.33	Toplam	13250.25	472			
	Toplam	473	11.78	5.30						
Çatışma	Anadolu L.	167	42.05	15.23	G.Arası	2256.89	2	1128.45	4.52	.011
	Mes. Tek. Ana. L.	151	46.38	15.88	G.İçi	117326.54	470	249.63		
	A. İmam Hatip L.	155	41.38	16.32	Toplam	119583.43	472			
	Toplam	473	43.21	15.92						

Tablo 4'te, lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı okul türlerine göre sadece çatışma alt boyutunda anlamlı ($F=4.52$; $p<.05$) farklılık göstermektedir. Farkın kaynağı belirlemek için varyansların homojenliği denetlenmiş ($L_F=.71$; $p>.05$) ve varyansların homojen olduğu durumlarda yaygınlıkla kullanılan Post-hoc Scheffe analizi uygulanarak sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Çatışma Alt Boyutu Puanlarının Okul Türü Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan ANOVA Testi Sonrası Post-Hoc Scheffe Testi Sonuçları

Okul türü (i)	Okul türü (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
Anadolu Lisesi	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	-4.32	1.77	.052
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	.67	1.76	.930
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	4.32	1.77	.052
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	4.99	1.81	.022
Anadolu İmam Hatip Lisesi	Anadolu Lisesi	-.67	1.76	.930
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	-4.99	1.81	.022

Tablo 5'te, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin çatışma alt boyutu puanlarının, Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin puanlarından anlamlı düzeyde ($p<.05$) farklılaştığı saptanmıştır. Sonuçlar sosyal medyada Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinden daha fazla çatışma halinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 6. Sosyal Medya Bağımlılığı ve Alt Boyutları Puanlarının Sınıf Seviyesine Göre Farklılaşmasına Yönelik ANOVA Testi Sonuçları

n, $\bar{X}$ ve SS Değerleri		ANOVA Sonuçları								
Puan	Sınıf Seviyesi	n	$\bar{X}$	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Sosyal Medya Bağımlılığı	9. Sınıf	122	112.15	35.57	G.Arası	4473.32	3	1491.11	1.48	.237
	10. Sınıf	123	105.99	31.77	G.İçi	493425.68	469	1052.08		
	11. Sınıf	132	104.93	31.81	Toplam	497898.99	472			
	12. Sınıf	96	104.60	29.84						
	Toplam	473	107.00	32.48						
Meşguliyet	9. Sınıf	122	38.28	12.62	G.Arası	534.70	3	178.24	1.2	.278
	10. Sınıf	123	39.13	12.03	G.İçi	64860.43	469	138.30		
	11. Sınıf	132	37.74	11.65	Toplam	65395.13	472			
	12. Sınıf	96	36.05	10.35						
	Toplam	473	37.90	11.77						
Duygu Durum Düzenleme	9. Sınıf	122	14.99	5.58	G.Arası	202.93	3	67.64	2.20	.087
	10. Sınıf	123	14.44	5.74	G.İçi	14396.90	469	30.70		
	11. Sınıf	132	13.53	5.43	Toplam		472			
	12. Sınıf	96	13.39	5.37						
	Toplam	473	14.11	5.56						

Puan	n, $\bar{X}$ ve SS Değerleri				ANOVA Sonuçları					
	Sınıf Seviyesi	n	$\bar{X}$	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
Tekrarlama	9. Sınıf	122	12.57	5.26	G.Arası	164.24	3	54.75	1.96	.119
	10. Sınıf	123	10.95	5.59	G.İçi	13086.01	469	27.90		
	11. Sınıf	132	11.92	5.29	Toplam	13250.25	472			
	12. Sınıf	96	11.64	4.88						
	Toplam	473	11.78	5.30						
Çatışma	9. Sınıf	122	46.31	17.06	G.Arası	1839,47	3	613.16	2.44	.064
	10. Sınıf	123	41.47	14.51	G.İçi	117743.96	469	251.05		
	11. Sınıf	132	41.74	15.23	Toplam	119583.43	472			
	12. Sınıf	96	43.53	16.68						
	Toplam	473	43.21	15.92						

Tablo 6’da görüldüğü gibi, SMBÖ’nin tümünde ve meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama, çatışma alt boyutlarında grupların aritmetik ortalamaları arasında farklılıklar anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının sosyal medya kullanım yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis-H testi ile çözümlenerek sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Sosyal Medya Bağımlılığı Puanının Sosyal Medyanın Kullanım Yılına Göre Farklılaşmasına Yönelik Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Yıl	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Sosyal Medya Bağımlılığı	1 yıldan az	25	149.10	35.69	3	.000
	1-3 yıl	115	211.17			
	4-6 yıl	213	229.38			
	6 yıldan fazla	120	293.60			
	Toplam	473				
Meşguliyet	1 yıldan az	25	118.38	43.79	3	.000
	1-3 yıl	115	208.40			
	4-6 yıl	213	235.05			
	6 yıldan fazla	120	292.59			
	Toplam	473				
Duygu Durum Düzenleme	1 yıldan az	25	172.96	22.15	3	.000
	1-3 yıl	115	225.89			
	4-6 yıl	213	224.23			
	6 yıldan fazla	120	283.65			
	Toplam	473				
Tekrarlama	1 yıldan az	25	189.76	15.89	3	.001
	1-3 yıl	115	230.53			
	4-6 yıl	213	223.33			
	6 yıldan fazla	120	277.30			
	Toplam	473				
Çatışma	1 yıldan az	25	189.50	18.33	3	.001
	1-3 yıl	115	213.67			
	4-6 yıl	213	231.26			
	6 yıldan fazla	120	279.45			
	Toplam	473				

Tablo 7.’de görüldüğü gibi, lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları puanlarının sosyal medya kullanım yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla gruplar Mann Whitney-U analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo

8’de sunulmuştur. Gruplardan birinin (1 yıldan az) örneklem sayısı 30’un altında (n=25) olduğu için non –parametrik testlerden biri olan Mann Whitney-U testi tercih edilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Medya Bağımlılığı Puanının Sosyal Medyanın Kullanım Yılına Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonrası Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Yıl	1 yıldan az	1-3 yıl	4-6 yıl	6 yıldan fazla
Sosyal Medya Bağımlılığı	1 yıldan az	=149.10	p<.05	p<.05	p<.001
	1-3 yıl		=211.17	p>.05	p<.001
	4-6 yıl			=229.38	p<.001
	6 yıldan fazla				=293.68
Meşguliyet	1 yıldan az	=118.38	p<.05	p<.001	p<.001
	1-3 yıl		=208.40	p>.05	p<.001
	4-6 yıl			=235.05	p<.001
	6 yıldan fazla				=292.59
Duygu Durum Düzenleme	1 yıldan az	=172.96	p>.05	p>.05	p<.05
	1-3 yıl		=225.89	p>.05	p<.05
	4-6 yıl			=224.23	p<.001
	6 yıldan fazla				=283.65
Tekrarlama	1 yıldan az	=189.76	p>.05	p>.05	p<.001
	1-3 yıl		=230.53	p>.05	p<.05
	4-6 yıl			=223.33	p<.001
	6 yıldan fazla				=277.30
Çatışma	1 yıldan az	=189.50	p>.05	p>.05	p<.05
	1-3 yıl		=213.67	p>.05	p<.001
	4-6 yıl			=231.26	p<.05
	6 yıldan fazla				=279.45

Tablo 8’de görüldüğü gibi, sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin toplamında ve meşguliyet alt boyutunda sosyal medya kullanım yılı açısından lise öğrencilerinin bağımlılık seviyelerinin ve meşguliyetlerinin kullanım yılı arttıkça aşamalı olarak arttığı söylenebilir. Ayrıca duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma alt boyutlarında ise sosyal medya kullanım yılı 6 yıldan fazla olan lise öğrencilerinin, sosyal medyayı duygu durum düzenleme açısından daha fazla kullandığı, sosyal medya kullanımlarını azaltmaya çalışıp, tekrar eski kullanımlarını tekrarladıkları ve diğerlerine göre sosyal medyada daha fazla çatışma yaşadığı anlaşılmaktadır.

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının internette günlük olarak harcadıkları süreye göre farklılaşıp farklılaşmadığı Kruskal Wallis-H testi ile çözümlenerek sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Sosyal Medya Bağımlılığı Puanının İnternette Günlük Ortalama Harcanan Süreye Göre Farklılaşmasına Yönelik Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Süre	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Sosyal Medya Bağımlılığı	5-10 dk.	20	154.80	79.82	4	.000
	11-30 dk.	58	151.68			
	31-60 dk.	122	189.23			
	61-120 dk.	108	260.00			
	121 dk. ve daha fazla	165	297.22			
	Toplam	473				
Meşguliyet	5-10 dk.	20	137.43	94.35	4	.000
	11-30 dk.	58	155.37			
	31-60 dk.	122	183.23			
	61-120 dk.	108	254.14			
	121 dk. ve daha fazla	165	306.30			
	Toplam	473				

Puan	Süre	n	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Duygu Durum Düzenleme	5-10 dk.	20	182.18	42.05	4	.000
	11-30 dk.	58	181.84			
	31-60 dk.	122	199.80			
	61-120 dk.	108	246.66			
	121 dk. ve daha fazla	165	284.22			
	Toplam	473				
Tekrarlama	5-10 dk.	20	202.28	22.67	4	.000
	11-30 dk.	58	175.06			
	31-60 dk.	122	221.33			
	61-120 dk.	108	254.89			
	121 dk. ve daha fazla	165	262.86			
	Toplam	473				
Çatışma	5-10 dk.	20	175.48	51.19	4	.000
	11-30 dk.	58	162.54			
	31-60 dk.	122	200.46			
	61-120 dk.	108	260.88			
	121 dk. ve daha fazla	165	282.01			
	Toplam	473				

Tablo 9’da görüldüğü gibi, lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeği ve alt boyutları puanlarının internette günlük ortalama harcanan süreye göre anlamlı bir farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır.

Farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla gruplar Mann Whitney-U analizi kullanılarak karşılaştırılmış ve sonuçlar Tablo 10’da sunulmuştur. Tablo 10’da görüldüğü gibi, sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin toplamında ve tekrarlama, çatışma alt boyutlarında günlük ortalama internette harcanan süre 30 dakikanın üzerine çıkıldıkça lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının aşamalı olarak arttığı, sosyal medya kullanımlarını azaltmaya çalışıp kendilerini tekrarladıkları ve diğerlerine göre sosyal medyada daha fazla çatışma halinde oldukları söylenebilir. Ayrıca meşguliyet ve duygu durum düzenleme alt boyutlarında ise günlük ortalama internette harcanan süre 60 dakikadan fazla olan lise öğrencilerinin, sosyal medyayı duygu durum düzenleme açısından daha fazla kullandığı ve diğerlerine göre daha fazla meşgul olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 10. Sosyal Medya Bağımlılığı Puanının İnternette Günlük Ortalama Harcanan Süreye Göre Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonrası Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Süre	5-10 dk.	11-30 dk.	31-60 dk.	61-120 dk.	121 dk. ve daha fazla
Sosyal Medya Bağımlılığı	5-10 dk.	=154.80	p>.05	p>.05	p<.05	p<.001
	11-30 dk.		=151.68	p<.05	p<.001	p<.001
	31-60 dk.			=189.23	p<.001	p<.001
	61-120 dk.				=260.00	p<.05
	121 dk. ve daha fazla					=297.22
Meşguliyet	5-10 dk.	=137.43	p>.05	p>.05	p<.05	p<.001
	11-30 dk.		=155.37	p>.05	p<.001	p<.001
	31-60 dk.			=183.23	p<.001	p<.001
	61-120 dk.				=254.14	p<.05
	121 dk. ve daha fazla					=306.30
Duygu Durum Düzenleme	5-10 dk.	=182.18	p>.05	p>.05	p<.05	p<.05
	11-30 dk.		=181.84	p>.05	p<.05	p<.001
	31-60 dk.			=199.80	p<.05	p<.001
	61-120 dk.				=246.66	p<.05
	121 dk. ve daha fazla					=284.22

Puan	Süre	5-10 dk.	11-30 dk.	31-60 dk.	61-120 dk.	121 dk. ve daha fazla
Tekrarlama	5-10 dk.	=202.28	p>.05	p>.05	p>.05	p>.05
	11-30 dk.		=175.06	p<.05	p<.001	p<.001
	31-60 dk.			=221.33	P>.05	p<.05
	61-120 dk.				=254.89	P>.05
	121 dk. ve daha fazla					=262.86
Çatışma	5-10 dk.	=182.18	p>.05	p>.05	p<.05	p<.05
	11-30 dk.		=181.84	p<.05	p<.001	p<.001
	31-60 dk.			=199.80	p<.001	p<.001
	61-120 dk.				=246.66	P>.05
	121 dk. ve daha fazla					=284.22

4. Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonuçları lise öğrencilerinin sosyal medyaya orta seviyede bağımlı olduklarını ortaya koymuştur. SMBÖ alt boyutlarına göre ise lise öğrencilerinin sosyal medyaya meşguliyet ve duygu durum düzenleme boyutlarında orta seviyede bağımlı; tekrarlama ve çatışma boyutlarında ise az bağımlı oldukları söylenebilir. Tutgun Ünal (2015) üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığını incelediği çalışmasında üniversite öğrencilerinin; sosyal medya bağımlılığı toplam, duygu durum düzenleme alt ölçeği ve tekrarlama alt ölçeği puanlarına göre az bağımlı, meşguliyet alt ölçeği puanlarına göre orta seviyede bağımlı oldukları, çatışma alt ölçeği puanlarına göre ise öğrencilerin bağımlılıklarının olmadığı sonuçlarına ulaşmıştır. Bu bulgulardan hareketle lise öğrencilerinin üniversite seviyesine geldiklerinde meşguliyet ve tekrarlama alt boyutlarında bağımlılık seviyelerinin aynen devam ettiği; ancak çatışma, duygu durum düzenleme alt boyutlarındaki bağımlılık seviyeleri ile sosyal medya bağımlılık seviyelerinde ise azalma olduğu görülmektedir. Lise öğrencilerin üniversite seviyesine gelince farklı sosyal etkinliklere ve mesleki çalışmalara yönelmeleri bu azalmanın sebebi olarak düşünülebilir.

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının cinsiyetlerine göre meşguliyet alt ölçeği hariç, ölçeğin toplamında ve diğer alt ölçeklerde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Sonuçlar kız öğrencilerin sosyal medyaya erkek öğrencilerden daha fazla meşgul olduklarını ortaya koymaktadır. SMBÖ ölçeğinin meşguliyet ile ilgili ilk 12 maddesi incelendiğinde; kız öğrencilerin sosyal medyada olan bitenleri sürekli merak ettiği, yapması gereken bir iş öncesinde sürekli sosyal medyayı kontrol ettiği, sosyal medyayı kullanırken zamanın nasıl geçtiğini fark etmediği ve zihinlerini sürekli sosyal medya ile meşgul ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna göre kız öğrencilerin sosyal medyada erkek öğrencilerden daha fazla zevk aldıkları söylenebilir. Pempek, Yermolayeva ve Calvert (2009), Ergenç (2011), Hazar (2011), Balcı ve Gölcü (2013), Tutgun Ünal (2015)'in araştırmaları da incelediğinde benzer sonuçlar elde edilmiş, kız öğrencilerin sosyal medyada daha fazla meşgul oldukları tespit edilmiştir. Diğer taraftan erkekler lehine farklılıkların bulunduğu birtakım araştırmalara da rastlanmaktadır. Esen (2010), Seferoğlu ve Yıldız (2013), Tanrıverdi ve Sağır (2014) tarafından yapılan araştırmalarda erkek öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı seviyelerinin, Akbulut ve Yılmazel (2012), Paul ve Lee (2012) ve Çetinkaya (2013) tarafından yapılan araştırmalarda ise internet bağımlılığı seviyelerinin kız öğrencilerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının, çatışma alt boyutu hariç, okul türüne göre farklılaşmadığı görülmüştür. Çatışma alt boyutunda Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerinin puanlarının, Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmüştür. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin çatışma alt boyutunda bağımlılık seviyelerinin Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerine göre daha yüksek çıkması bu okullarda okuyan öğrencilerin, sosyal medya aktivitelerinin öğrencinin ilişkilerinde, iş ve okul uğraşlarında tezathıa neden olduğu gibi bir yorum getirilebilir.

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının tüm alt ölçeklerde dahil olmak üzere sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Akdemir (2013)'in yapmış olduğu araştırmada benzer sonuçlar elde edilmiştir. Ancak Atalay (2014) ve Argın (2013) öğrencilerin sosyal medya tutumlarının, Çetinkaya (2013) ve Hazar (2011) ise internet bağımlılıklarının sınıf düzeyine göre farklılıklar gösterdiğini tespit etmiştir.

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının tüm alt boyutlarla birlikte sosyal medya kullanım yılına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Lise öğrencilerinin bağımlılık seviyelerinin, sosyal medya kullanım yılı arttıkça azalmalı olarak arttığı görülmüştür. Uzun zamandır sosyal medya kullanan lise öğrencilerinin sosyal medya kullanımını bir

rutin haline getirdikleri, bu sebeple aile ve arkadaşlarını ihmal ettikleri, kişisel bakımlarına daha az zaman ayırdıkları, üretkenliklerinin azaldığı, akademik çalışmalar yapmak yerine sosyal medyada daha fazla zaman harcadıkları gibi sonuçlara ulaşılabilir. Ergenç (2011), Koçak (2012), Akbulut ve Yılmazel (2012), Koroğlu ve Tutgun Ünal (2013), Akyazı ve Tutgun Ünal (2013), Arın (2013), Atalay (2014) ve Tutgun Ünal (2015) tarafından yapılan araştırmaların sonuçları da bu bulgulara paralellik göstermektedir.

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının tüm alt boyutlarla birlikte internette günlük ortalama harcanan süreye göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. İnternette fazla zaman geçiren lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının ve sosyal medyadaki meşguliyetlerinin arttığı, sosyal medya kullanımını bir rutin haline getirdikleri, bu ortamlardan daha fazla duygusal destek aldıkları, sosyal medya kullanımı azaltmaya çalışıp kendilerini tekrarladıkları, diğerlerine göre daha fazla çatışma halinde oldukları söylenebilir. Bostancı (2010), Vural ve Bat (2010), Ergenç (2011), Hazar (2011), Koçak (2012) tarafından yapılan araştırmalarda da internette günlük harcanan süre ile sosyal medya kullanımını arasında bu bulgulara paralel sonuçlar elde edilmiştir.

Öneriler

Kız öğrencilerin sosyal medya ile daha fazla meşgul olmaları sebebiyle, okullarda kız öğrencilere yönelik farklı sosyal etkinlikler planlanabilir. Böylece kız öğrencilerin sosyal medya ortamlarında daha fazla meşgul olmak yerine kendilerini farklı etkinliklerle daha iyi ifade etmeleri ve bağımlılık seviyelerinin düşmesi sağlanabilir.

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin sosyal medyada yaşadığı çatışma durumunun daha yüksek olduğu bulgusundan yola çıkılarak, bu okullarda okuyan öğrencilere yönelik sosyal medya kullanımı ile ilgili seminerler düzenlenebilir. Ayrıca sosyal medya ortamındaki bu çatışmacı durumun sebeplerine inen çalışmalar da yapılabilir.

Sosyal medya kullanımının sınırlandırılarak çözümler üretilmesinin yerine, öğrencilere sosyal medyayı nasıl daha verimli kullanabilecekleri konusunda yardımcı olunabilir. Ayrıca öğrencilere sosyal medya bağımlılığın yaratacağı sorunlar ve olumsuz etkileri hakkında bilgilendirmeler yapılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sosyal medya platformları üzerinden öğrencileri akademik çalışmalara yönlendirebilecek çeşitli gruplar ve sayfalar oluşturularak, günümüzde kaçınılması zor olan sosyal medya kullanımını zarardan yarara çevirebilecek çeşitli çalışmalar yapılabilir. Ayrıca bilinçli sosyal medya kullanımı geliştirmek adına yeni bir öğretim programı geliştirilebilir ya da bu paraleldeki bir dersin ünitesi olarak okullarda eğitimi verilebilir.

5. Kaynakça

- Akbulut, A. B. ve Yılmazel, G. (2012). Ergen yaş grubunda internet bağımlılığı düzeyinin belirlenmesi. *15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi* (716). http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebooks/15.UHSK%20K%C4%B0TAP_14_10_12.pdf. Erişim: 01.06.2016.
- Akdemir, T. N. (2013). İlköğretim öğrencilerinin facebook tutumları ile akademik erteleme davranışları ve akademik başarıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akyazı, E. ve Tutgun Ünal, A. (2013). İletişim fakültesi öğrencilerinin amaç, benimseme, yalnızlık düzeyi ilişkisi bağlamında sosyal ağları kullanımı. *Global Media Journal TR*, 3(6), 1-24.
- Andreassen, C., S. (2012). Development of a facebook addiction scale. *Psychological Reports*, 110, 2, 501-517.
- Arın, S. F. (2013). Ortaokul ve lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının incelenmesi (Çekmeköy örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atalay, R. (2014). Lise öğrencilerinin sosyal medyaya ilişkin tutumları ile algıladıkları sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki (Bahçelievler ilçesi örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balcı, Ş. ve Gölcü, A. (2013). Facebook addiction among university students in Turkey: Selçuk University example. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 34, 255-278.
- Bostancı, M. (2010). Sosyal medyanın gelişimi ve iletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Byun, S., Ruffini, C., Mills, J. E., Douglas, A. C., Niang, M., Stepchenkova, S., Lee, S. K., Loutfi, J., Lee, J. K., Atallah, M., Blanton, M. (2009). Internet addiction: Metasynthesis of 1996-2006 quantitative research. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(2), 203-207.
- Çam, E. ve İşbulan, O. (2012). A new addiction for teacher candidates: Social networks. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)*, 11 (3), 14-19.
- Çetinkaya, M. (2013). İlköğretim öğrencilerinde internet bağımlılığının incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Duman, M. Z., (2008). İnternet kullanımının öğrencilerin sosyal ilişkileri ve okul başarıları üzerindeki etkisi. *Toplum ve Demokrasi*, 2 (3), Mayıs-Ağustos, s. 93-112.
- Ergenç, A. (2011). *Web 2.0 ve sanal sosyalleşme: Facebook örneği*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Esen, E. (2010). *Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, İzmir.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması iletişim. *İletişim: Kuram ve Araştırma Dergisi*, Bahar, Sayı:32, 151-177.
- Holden, C. (2001). Behavioral addictions: Do they exist? *Science*, 294 (5544), 980-982.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (28. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kızılkaya Cumaoğlu, G., ve Diker Coşkun, Y. (2012). Öğretmenlerin akademik erteleme davranışı ile teknoloji kullanım durumları arasındaki ilişki. *Electronic Turkish Studies*, 7(4).
- Koçak, N., G. (2012). *Bireylerin sosyal medya kullanım davranışlarının ve motivasyonlarının kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında incelenmesi: Eskişehir 'de bir uygulama*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Koroğlu, O. ve Tutgun Ünal, A. (2013). Öğretmen adaylarının sosyal ağları benimseme düzeyleri ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *I. Ulusal Yeni Medya Kongresi 7-8 Mayıs 2013*, Kocaeli.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2015). Okullar ve diğer kurumlar. <http://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/index.php?ILKODU=34>. Erişim Tarihi: 20.11.2015.
- Ök, F. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları ve motivasyonları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Paul, L. L., ve Lee, S. N. (2012). Impact of internet literacy, internet addiction symptoms, and internet activities on academic performance. *Social Science Computer Review* 30(4), 403-418.
- Pempek, T.A., Yermolayeva, Y.A. ve Calvert, S.L. (2009). College students' social networking experiences on facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227-238.
- Seferoğlu, S. S. ve Yıldız, H. (2013). Dijital çağın çocukları: İlköğretim öğrencilerinin Facebook kullanımları ve internet bağımlılıkları üzerine bir araştırma. *İletişim ve Diplomasi*, 2, 31-48.
- Shaffer, H.J. (1999). On the nature and meaning of addiction. *National Forum*, 79(4), 9- 14.
- Tanrıverdi, H. ve Sağır, S. (2014). Lise öğrencilerinin sosyal ağ kullanım amaçlarının ve sosyal ağları benimseme düzeylerinin öğrenci başarısına etkisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Yıl: 7(18), 776-821.
- Tutgun Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tutgun-Ünal A. ve Deniz, L. (2015). Development of the Social Media Addiction Scale. *Online Academic Journal of Information Technology*, 6(21), 51-70.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2015). 2015 yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçları. TÜİK Haber Bülteni, Sayı 13569. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13569>. Erişim Tarihi: 20.11.2015.
- Vural, Z. B. A. ve Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 20(5), 3348-3382.
- Young, K. (1996). Internet addiction; the emergence of new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1; 237-244.